

Wat is Harmonicop?

De naam klinkt als een flauw vervolg op een film van Paul Verhoeven, maar het project Harmonicop dient echt een meer algemeen belang dan het vermaken van bioscoopgangers. Niet het met harde hand handhaven van orde en tucht, maar het verbeteren van de waterhuishouding en het tegengaan van erger staan centraal. Wel zouden de deelnemers graag een even breed publiek bereiken als Robocop deed.

— Gert van Wijland

Harmonicop is een samenwerkingsverband tussen 15 bij water of waterbeheer betrokken organisaties uit 9 Europese landen. Middels het project willen de partners “zo snel mogelijk een grondige dialoog starten over publieke participatie in het Europese waterbeleid”.

— Want in de medewerking van alle belanghebbenden ligt de sleutel tot het ‘sociaal leren’ met betrekking tot waterbeheer in stroomgebieden. En dat is het uiteindelijke doel van Harmonicop: het bevorderen van een proces waarbij alle betrokkenen met een belang op of langs de rivier al in de planfase met elkaar in gesprek raken. Gaandeweg komt er dan tijdens het opstellen van het beleid een leerproces op gang tussen en onder de deelnemers waarbij ieder het belang van de ander leert zien en zo mogelijk waarderen. Vooral bij de complexe beleidsvraagstukken voorkomt dit veel vertraging en frustratie tijdens de uitvoeringsfase. De geleerde lessen zullen vooral worden toegesneden op de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water.

— Harmonicop moet uiteindelijk resulteren in een aantal rapporten over publieke participatie en de Europese Kaderrichtlijn Water, die een overzicht bieden op de participatieve planningsprocessen in de stroomgebiedsbeheersplannen in Europa. Verder verschijnen er 9 rapporten over

ationale voorbeeldstudies evenals een afsluitend wetenschappelijk rapport. Blijvende erfenis zal verder een interactieve website zijn, waarop belangstellenden ook na afsluiting van het project met elkaar in discussie kunnen blijven.

Belangrijkste publicatie is het handboek dat eind van dit jaar zal verschijnen. Hierin beschrijven de deelnemers de methodologie van de publieke participatie ter implementatie van de kaderrichtlijn water. Waterbeheerders met een concrete (probleem) situatie kunnen hierin nalezen of sociaal leren een oplossing kan bieden en zo ja hoe het middel dan moet worden ingezet.

— Het project staat open voor ‘professionele en niet professionele organisaties uit de publieke en private sector, voor waterbeheerautoriteiten en –commissies, voor lokale en regionale planningsautoriteiten, voor milieu-, landbouw- en vissersorganisaties’.. ‘Want we hebben allemaal belang bij goed waterbeheer’.

Namens Nederland doen de volgende vier partijen mee:

- Universiteit van Delft, RBA centrum
- Universiteit van Maastricht ICIS
- Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling RIZA
- Waterloopkundig Laboratorium WL Delft Hydraulics.

— Zij hebben samen onderzocht in hoeverre publieke participatie een rol heeft gespeeld in de verkennende studies voor het waterbeheer van de Maas. Het beleid is er op gericht om de wateroverlast tegen te gaan door de rivier meer ruimte te geven. Een van de resultaten van de brede planvorming in deze zogenoemde Integrale Verkenning Maas is dat ook verbetering van de kwaliteit van het landschap als doel is benoemd.

— Volgens de onderzoekers van Harmonicop was er sprake van publiekparticipatie, maar was dit niet expliciet gericht op het proces van sociaal leren. Toch traden er gedurende het overleg tussen de betrokkenen wel degelijk een paar leerprocessen aan de dag: vooral het vertrouwen en begrip tussen de gesprekspartners nam sterk toe.

— Opvallend noemen de onderzoekers het verder dat de belangstelling tot deelname aanvankelijk gering was wegens het hoge abstractiegehalte van de gevoerde discussies. Pas toen de plannen wat concreter werden en het beleid meer tastbaar werd vertaald in maatregelen nam de betrokkenheid van de belanghebbenden toe. Vervolgens deed zich het dilemma voor om een goede balans te vinden tussen “betrokkenheid en participatie van de stakeholder”.

<http://www.harmonicop.info/>

— Welbegrepen eigenbelang. Dat is volgens hydroloog Henk Wolters van het RIZA een van de belangrijkste gedachten achter het proces van sociaal leren in het waterbeheer. Want het mag wat abstract klinken, het loslaten van de topdown benadering en kiezen voor publieke participatie tijdens de planfase levert wel degelijk (tijd) winst op, ook voor watermanagers. Voor de waterschappen ziet Wolters een dubbelrol: soms neemt een schap deel als participant, soms als initiator van het hele proces.

— Wolters neemt namens het RIZA deel aan het Harmonicop project, waarbinnen 20 organisaties uit 9 landen samenwerken om te kijken in hoeverre het waterbeheer van de Europese rivieren baat kan hebben bij publieke participatie en het daar uit volgende sociaal leren. In de Ruimtelijke Ordening staat het begrip social learning voor de manier van opereren waarbij per project werker wijs geleerd wordt van elkaar en van de omstandigheden. Ook binnen het waterbeheer kan dit grote voordelen bieden volgens Wolters. “Je geeft iedere participant al tijdens de planfase de maximale ruimte. Door naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren ontstaat er draagkracht voor bijvoorbeeld het verbreden van die rivier, of het aanleggen van dat spaarbekken. De investering van tijd en moeite betaalt zich terug in de uitvoerende fase.”

— Je zou zeggen dat een toch al ingewikkeld project alleen maar ingewikkelder wordt als je meer gesprekspartners uitnodigt, maar paradoxaal zijn het juist de meest complexe projecten die zich lenen voor publieke participatie. “Voor een eenvoudige klus heeft de initiator, zeg Rijkswaterstaat of provincie, al gauw genoeg informatie om knopen door te hakken, legt Wolters uit. Bij grote projecten met gevolgen die zich langs de hele rivier laten merken, moet er veel detail informatie op tafel komen. “Dat kan alleen als de lokale belanghebbenden meepraten. Zij hebben de microkennis van de situatie.”

— Eigenlijk sluit Wolters niemand uit van de gesprekstafel. Boerenorganisaties, recreatiebonden, natuurbeschermers, lokale besturen en waterschappen zijn de meest voor de hand liggende partners, maar ook burgers kunnen aanschuiven. Willen al deze gesprekken niet uitlopen op een Poolse Landdag, dan geldt er wel een absolute voorwaarde: de partners moeten elkaar honderd procent kunnen vertrouwen en elkaar respecteren. “Geheime agenda’s zijn uit den boze” aldus Wolters. Bij wantrouwen loopt het proces knarsend vast. In plaats van frustratie te voorkomen creëer je dan juist vetes en vertraging in de uitvoering.

— In de waterschappen ziet Wolters een voor de meeste projecten onmisbare gesprekspartner. Alleen zal de rol van het schap van keer tot keer verschillen: “Soms zal de dijkgraaf zelf het initiatief nemen tot de publieke participatie, vaak zal hij ook worden uitgenodigd als een van de belanghebbende gesprekspartners”. Zeker is dat er ook voor hen voordeel te behalen valt bij het proces van sociaal leren door publieke deelname aan het project. Het valt echter niet altijd mee om precies te weten wanneer een project nu wel of niet baat kan hebben bij de –toch vaak als abstract ervaren- procedure. “Het vergt toch een flinke investering in het begintraject, dan moet je wel zeker weten dat die normaal gesproken in het eindproject wordt terugverdiend, zo geeft Wolters toe. Anders zit je als bestuurder na uren lange gesprekken nog met bezwaarschriften en onwillige belanghebbenden. “Het is om die reden dat we Harmonicop afsluiten met een handboek waarin alles bij elkaar wordt geplukt. Je legt het naast het project en kunt bijna afvinken of het voor dit geval een goed hulpmiddel zal zijn”.